

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 grudnia 2019 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodniczący: Sędzia SA Ewa Stryczyńska

Sędzia SA Magdalena Kostro-Wesołowska (spr.)

Sędzia SO (del.) Marzena Wasilewska

Protokolant: Eryk Nersisyan

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 4 grudnia 2019 r. w W.

sprawy (...) w W.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w W.

o zadłużenie z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenie społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w W.

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie XIV Wydział Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 19 marca 2018 r. sygn. akt XIV U 326/15

I. zmienia zaskarżony wyrok:

a. w pkt. 1 w ten sposób, że zmienia zaskarżoną decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w W. z dnia 20 listopada 2014 roku znak (...) w ten sposób, iż stwierdza, że (...) w W. jest dłużnikiem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w W. z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenia społeczne na kwotę 806.832,67 (osiemset sześć tysięcy osiemset trzydzieści dwa 67/100) zł wraz z odsetkami za zwłokę, kosztami upomnienia i kosztami egzekucyjnymi; z tytułu składek na ubezpieczenie zdrowotne w kwotach określonych w decyzji, z tytułu składek na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych na kwotę 4.651,88 (cztery tysiące sześćset pięćdziesiąt jeden 88/100) zł wraz z odsetkami za zwłokę, kosztami upomnienia i kosztami egzekucyjnymi,

b. w pkt. 2 w ten sposób, że nie obciąża odwołującego się (...) w W. kosztami zastępstwa prawnego organu rentowego;

II. oddala apelację w pozostałej części;

III. nie obciąża (...) w W. kosztami zastępstwa prawnego organu rentowego w instancji odwoławczej.

Magdalena Kostro-Wesołowska Ewa Stryczyńska Marzena Wasilewska

UZASADNIENIE

Decyzją z 20 listopada 2014 r., wydaną na podstawie art. 83 ust. 1 oraz art. 32 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2013 r. poz. 1442 ze zm., aktualnie tekst jednolity: Dz. U. z 2019 r. poz. 300, dalej jako: ustawa systemowa), Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w W. stwierdził, że (...) jest jego dłużnikiem z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne oraz Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych. Zadłużenie wraz z należnymi odsetkami za zwłokę naliczonymi na dzień wydania decyzji wynosi łącznie: 2.075.629,37 zł, w tym z tytułu: składek na ubezpieczenia społeczne w ramach zakresów numerów deklaracji 01-39 za okres od 2005-01 do 2008-02 w kwocie: 807.810,52 zł, odsetek za zwłokę: 797.578 zł, kosztów upomnienia: 79,20 zł, kosztów egzekucyjnych: 90.353,60 zł; składek na ubezpieczenie zdrowotne w ramach zakresów numerów deklaracji 01-39 za okres od 2005-01 do 2008-02 w kwocie: 177.033,33 zł, odsetek za zwłokę: 173.136 zł, kosztów upomnienia: 79,20 zł, kosztów egzekucyjnych: 19.744,70 zł; składek na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych w ramach zakresów numerów deklaracji 01-39 za okres od 2006-01 do 2008-02 w kwocie: 4.700,02 zł, odsetek za zwłokę: 4.523 zł, kosztów upomnienia: 61,60 zł, kosztów egzekucyjnych: 530,20 zł. Od tej decyzji odwołał się (...) w W. wnosząc o jej zmianę poprzez stwierdzenie, że dłużnikiem organu rentowego jest Oddział Okręgowy (...) w W., jako płatnik składek, a nie (...), który - jako stowarzyszenie - nie ma przymiotu płatnika w zakresie objętym zaskarżoną decyzją oraz wnosząc o zasądzenie kosztów postępowania według norm przepisanych. Ostatecznie odwołujący się (...) domagał się zmiany zaskarżonej decyzji przez stwierdzenie, że nie posiada zadłużenia określonego w decyzji, bowiem płatnikiem składek był Zarząd Okręgowy (...), a ponadto należność ta uległa przedawnieniu, ponieważ organ rentowy nie przedstawił żadnych okoliczności, które mogłyby przerwać bieg przedawnienia, a okres przedawnienia rozpoczęty z dniem 1 stycznia 2011 r. zakończył się z dniem 1 stycznia 2017 r., ponieważ nie było żadnej egzekucji należności podanych w decyzji, a także zakwestionował wysokość zadłużenia (k. 465-466, k. 238 a. s.). Organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania. **Sąd Okręgowy w Warszawie XIV Wydział Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z 19 marca 2018 r. zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że stwierdził, iż (...) w W. nie jest dłużnikiem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenie społeczne, ubezpieczenie zdrowotne oraz Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za okres i w kwotach wskazanych w tej decyzji oraz zasądził od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w W. na rzecz (...) w W. zwrot kosztów zastępstwa procesowego, pozostawiając szczegółowe ich wyliczenie referendarzowi sądowemu.** Sąd ustalił następujący stan faktyczny. (...) z siedzibą w W. ((...) albo Stowarzyszenie) – reprezentowany przez Sekretarza Generalnego (...), wpisany został do Krajowego Rejestru Sądowego w dniu 11 września 2001 r. pod numerem (...). Jest to stowarzyszenie charytatywne, posiadające osobowość prawną. Strukturę organizacyjną (...) stanowią: Zarządy Gminne, Miejskie i Miejsko-Gminne, Dzielnicowe, Rejonowe lub Powiatowe. Zarządy Rejonowe działają na obszarze większym niż jedna gmina (§ 3 ust. 1 pkt 1 statutu), Zarządy Okręgowe działają na obszarze mniejszym niż jedno województwo (§ 3 ust. 1 pkt 2 statutu), Rada Naczelna (§ 3 ust. 1 pkt 3 statutu). Celem (...) jest dobrowolne i bezinteresowne niesienie różnorodnych form pomocy osobom i rodzinom, które z różnych przyczyn niezdolne są do rozwiązywania swych życiowych problemów, w szczególności ludziom starszym, niepełnosprawnym, chorym, samotnym, zagrożonym demoralizacją, rodzinom pozbawionym środków do życia, ubogim i bezradnym. Ponadto celem (...) jest kształtowanie podstaw społecznych sprzyjających bezpośredniemu uczestnictwu w działaniach na rzecz osób potrzebujących pomocy, bądź wspieranie takich działań (odpis pełny z KRS k. 276 statut (...) k. 216-234 a. s.).

Uchwałą Nr (...) Prezydium Rady Naczelnej (...) z 25 sierpnia 2000 r. powołało Zarządy Okręgowe (...), w tym Zarząd Okręgowy w W.. Postanowieniem Sądu Rejonowego dla m.st. Warszawy XIX Wydział Gospodarczy KRS z 6 września 2001 r., sygn. akt WA.XIX NS-REJ. KRS/(...), zostały one wpisane do rejestru stowarzyszeń (...) Rady Naczelnej w W. z powołaniem się na wcześniejszą rejestrację oraz Zarządów Okręgowych (...), w tym Zarządu Okręgowego (...) w W.. Zarząd Okręgowy został wpisany pod numerem KRS Stowarzyszenia (poz. 413, nr NIP (...), REGON (...)) a także zarządów miejskich (...), zarządów gminnych (...) i zarządów miejsko-gminnych (...) (uchwała nr (...), k. 54-57 a. s., postanowienie Sądu Rejonowego dla m.st. Warszawy z 6 września 2001 r. k. 59-95 a. s.).

W dniu 16 października 2014 r. organ rentowy zawiadomił Sekretarza Generalnego (...) o wszczęciu z urzędu postępowania w sprawie określenia wysokości należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenia zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, dotyczących płatnika (...) Zarząd Okręgowy z siedzibą w W. określając należności z tytułu:

- składek na ubezpieczenia społeczne w ramach zakresów numerów deklaracji 01-39 za okres od 2005-01 do 2008-02 łącznie 1.689,623,32 zł, w tym należność główna w kwocie: 807.810,52 zł, odsetki za zwłokę: 791.380 zł; - składek na ubezpieczenie zdrowotne w ramach zakresów numerów deklaracji 01-39 za okres od 2005-01 do 2008-02 łącznie 368.634,23 zł, w tym należność główna w kwocie: 177.033,33 zł, odsetki za zwłokę: 171.777 zł; - składek na Fundusz Pracy i FGŚP w ramach zakresów numerów deklaracji 01-39 za okres od 2006-01 do 2008-02 łącznie 9.776,82 zł, w tym należność główna w kwocie: 4.700,02 zł, odsetki za zwłokę: 4.485 zł (zawiadomienie o wszczęciu postępowania, nienumerowane a. r.). Zaskarżona decyzja jest konsekwencją wydanych przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w W. wobec (...) Zarządu Okręgowego w W. kilkudziesięciu decyzji stwierdzających, że osoby świadczące usługi opiekuńcze na rzecz ośrodków pomocy społecznej, zatrudnione przez Oddział (...) w W. na umowy o dzieło w latach 2005-2008, w rzeczywistości wykonywały prace w ramach umów zleceń i w związku z tym powinny podlegać ubezpieczeniom społecznym i zdrowotnym i ustalających podstawy wymiaru składek dla tych osób. Od tych decyzji złożono odwołania do Sądu Okręgowego w Świdnicy i po kilku wyrokach oddalających odwołania pozostałe odwołania zostały wycofane i postępowanie przez Sąd umorzone (załączone akta rentowe). Wobec kwestionowania w toku postępowania przez stronę odwołującą się kwoty zadłużenia wskazanego w zaskarżonej decyzji Sąd Okręgowy dopuścił dowód z opinii biegłego sądowego na okoliczność ustalenia, czy kwota zadłużenia podana w zaskarżonej decyzji została ustalona w sposób prawidłowy, a wobec podniesionego zarzutu przedawnienia również z uwzględnieniem obowiązujących w okresie spornym uregulowań dotyczących przedawnienia przewidzianych w art. 24 ust. 4 ustawy systemowej na podstawie akt sprawy (k - 239 a. s.). Biegła sądowa na podstawie wydruku z konta rozliczeniowego, zestawienia zobowiązań Zarządu Okręgowego (...) w W. ustaliła, że na zaległości dotyczące składek na FUS, FUZ oraz FP i FGŚP za okres od 01/2005r. do 02/2008r. wystawiono tytuły wykonawcze w dniu 9 września 2011 r., a zajęcie rachunku bankowego nastąpiło w dniu 3 listopada 2011 r. Zdaniem biegłej składki objęte zaskarżoną decyzją nie przedawniły się, ponieważ bieg przedawnienia przerwała egzekucja (art. 24 ust. 4 ustawy systemowej oraz ustawy z dnia 16 września 2011 r.). Biegła ustaliła, że na koncie płatnika składek (...) widnieje zadłużenie z tytułu nieopłaconych składek na Fundusz Ubezpieczeń Społecznych i Fundusz Ubezpieczeń Zdrowotnych za okres od 01/2005r. do 02/2008r. oraz z tytułu nieopłaconych składek na FP i FGŚP za okres od 01/2006r. do 02/2008r., czyli są to okresy objęte zaskarżoną decyzją. Według decyzji zadłużenie na FUS wynosi 807.810,52 zł, a według przedłożonych dokumentów z lutego 2017 r. - 806.832,67 zł. Według decyzji zadłużenie na FUZ wynosi 177.033,33 zł, a według dokumentów - 177.045,49 zł, według decyzji zadłużenie na FP i FGŚP wynosi - 4.700,02 zł, a według dokumentów - 4.651,88 zł. Z zestawień z lutego 2017 r. tytuły wykonawcze na wszystkie kwoty i Fundusze ujęte w zaskarżonej decyzji były wystawione w dniu 9 września 2011 r., a zajęcie rachunku bankowego na skutek tych tytułów nastąpiło w dniu 3 listopada 2011 r. Opinia biegłej nie była kwestionowana przez organ rentowy. Z kolei odwołujący się zarzucił opinii brak całości dokumentacji finansowej. Na rozprawie w dniu 17 maja 2017 r. biegła w całości podtrzymała swoją opinię wskazując, że przedmiotem badania był wydruk z konta rozliczeniowego znajdujący się w aktach ZUS. W układzie stany należności dla płatnika wynikało, z jakiego okresu i w jakiej wysokości nie zostały opłacone składki na wszystkie fundusze i biegła weryfikowała te dane z dokumentami przysłanymi przez organ rentowy. W tych dokumentach od 1999 r. wyszczególnione są wysokości składek wynikająca z deklaracji składanych do ZUS przez Zarząd Okręgowy (...), wysokości wpłat i sposób rozdysponowania ich przez ZUS. Nie jest to wydruk z konta rozliczeniowego tylko zestawienie sporządzone na podstawie danych wynikających z konta. W opinii uzupełniającej biegła wskazała, że deklaracje rozliczeniowe ZUS DRA były sporządzane przez płatnika składek, a za niektóre miesiące organ rentowy dokonał korekty w dniu 8 listopada 2016 r., czyli po wydaniu zaskarżonej decyzji oraz, że niektóre wpłaty uzyskano w drodze egzekucji. W związku z brakiem dokumentów rozliczeniowych ZUS DRA biegła nie miała możliwości dokonania czynności sprawdzających, polegających na porównaniu kwot zapisanych na dokumentach z kwotami ujętymi na koncie rozliczeniowym. Biegła wskazała, że w teczce ZUS oznaczonej w lewym górnym rogu jako (...) znajduje się pismo Zarządu Okręgowego (...) w W. z 10 kwietnia 2014 r. do Sekretarza Generalnego (...) informujące o stanie

zadłużenia Zarządu Okręgowego (...) z tytułu składek ubezpieczeniowych w kwocie 989.543,87 zł plus 916.834 zł odsetki oraz zajęciu konta Zarządu Okręgowego (...) w banku (...) na skutek prowadzonej przez ZUS egzekucji. Biegła wskazała również na korespondencję pomiędzy Zarządem Okręgowym i organem rentowym w zakresie uzgadniania na bieżąco konta i identyfikacji wpłat oraz na to, że przy badaniu dokumentów nie odnalazła żadnego pisma Zarządu Okręgowego (...) w W., z którego wynikałoby, że nie zgadza się z ustaleniami organu rentowego w zakresie zaległości w opłacaniu składek, które są wynikiem kontroli ZUS z 2008 r. i prawomocnych decyzji z 2009 r. o objęciu obowiązkiem ubezpieczenia osób, z którymi zostały zawarte umowy o dzieło. Odwołujący się ponownie kwestionował opinię biegłej wskazując na te same argumenty (opinia biegłej sądowej z zakresu rachunkowości i finansów K. Z. z 26 marca 2017 r. k. 267-269 a. s., dokumentacja k. 262 a. s., pismo procesowe ZUS k. 283 a. s., pismo procesowe odwołującego się k. 285-292 a. s., k. 331-343 a. s., wyjaśnienia biegłej K. Z. k. 300-301 a. s., opinia uzupełniająca biegłej z 3 lipca 2017 r., k. 317-318 a. s., akta rentowe oznaczone symbolem (...)).

Ponadto Sąd Okręgowy ustalił, że na drogę postępowania egzekucyjnego poprzez zajęcie rachunku bankowego w (...) skierowane zostały następujące zaległości: z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne za okres od 01/2005r. do 02/2008r. w kwocie należności głównej: 807.745,30 zł; z tytułu składek na ubezpieczenie zdrowotne za okres 01/2005r. do 02/2008r. w kwocie należności głównej: 177.033,33 zł; z tytułu składek na Fundusz Pracy i FGŚP za okres od 01/2006r. do 02/2008r. w kwocie należności głównej: 4.700,02 zł. Natomiast nie objęta postępowaniem egzekucyjnym była różnica składki na ubezpieczenie społeczne za 01/2005 r. w kwocie należności głównej: 65,22 zł. Następnie Naczelnik Urzędu Skarbowego w W. postanowieniem z 15 czerwca 2011 r. umorzył postępowanie egzekucyjne (pismo procesowe odwołującego się k. 159-162 a. s., pismo procesowe organu rentowego k. 164-164v a. s., k. 199-200 a. s., k. 204 a. s., teczka oznaczona symbolem BE-2 egzekucja).

Przy takich ustaleniach Sąd Okręgowy uznał odwołanie za uzasadnione. Podniósł, że w myśl art. 46 ust. 1 ustawy systemowej, płatnik składek jest obowiązany według zasad wynikających z przepisów ustawy obliczać, potrącać z dochodów ubezpieczonych, rozliczać oraz opłacać należne składki za każdy miesiąc kalendarzowy. Z kolei przepis art. 4 ust. (winno być pkt) 2 ustawy zawiera definicję płatnika składek. Wynika z niej, iż płatnikiem składek może być również jednostka organizacyjna nie posiadająca osobowości prawnej, skoro płatnikiem składek jest pracodawca w stosunku do zatrudnionych pracowników.

Według Sądu, spór w sprawie sprowadzał się do ustalenia, czy organ rentowy prawidłowo ustalił, że (...) z siedzibą w W. jest jego dłużnikiem z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne oraz Fundusz Pracy i FGŚP wraz z odsetkami. Odwołujący się wskazywał, że to Zarząd Okręgowy (...) w W. winien być adresatem zaskarżonej decyzji.

Z poczynionych ustaleń faktycznych wynika, iż (...) jest stowarzyszeniem posiadającym osobowość prawną. W myśl art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. prawo o stowarzyszeniach (t. j. Dz. U. z 2017 r. poz. 210, aktualnie tekst jednolity: Dz. U. z 2019 r. poz. 713, dalej jako: Prawo o stowarzyszeniach) stowarzyszenie uzyskuje osobowość prawną i może rozpocząć działalność po wpisie do Krajowego Rejestru Sądowego. Podmiotowość prawna stowarzyszenia jest ściśle związana z konstytutywnym charakterem wpisu do właściwego rejestru. Mimo, że Zarząd Okręgowy (...) w W. po jego powołaniu uchwałą Prezydium Rady Naczelnej (...) został wpisany do rejestru pod numerem KRS Stowarzyszenia, to nie uzyskał tym samym osobowości prawnej biorąc pod uwagę powołane wyżej unormowanie oraz postanowienia statutu stowarzyszenia, które odnośnie do zarządów okręgowych przewidywały - § 79 - że Zarządy Okręgowe są samofinansującymi się podmiotami, z własnych środków finansowych wypłacają pracownikom Zarządów wynagrodzenia i inne świadczenia związane z pracą, odpowiadają za swoje zobowiązania swoim majątkiem. Zatem Zarząd Okręgowy (...) w W. był jednostką organizacyjną, o której mowa w art. 33⁽¹⁾ § 1 k.c. i był również płatnikiem składek w stosunku do zatrudnionych przez siebie pracowników, na zatrudnianie których zezwalał statut Stowarzyszenia. Ponieważ był jednostką organizacyjną Stowarzyszenia, to ustalone przez Zarząd Okręgowy zasady wynagradzania musiały pozostawać w korelacji z ustaleniami w tym zakresie (...), a ściśle z ustaleniami Rady Naczelnej, która zgodnie z § 12 statutu określa ogólne zasady wynagradzania pracowników, co w żadnym razie nie świadczy o nieposiadaniu przez Zarząd Okręgowy (...) w W. statusu płatnika składek, a co podnosił w pismach

procesowych organ rentowy. Jednocześnie, zdaniem Sądu Okręgowego, brak jest podstaw, aby stwierdzić, jak chce tego organ rentowy, że zobowiązania Zarządu Okręgowego (...) w W. są zobowiązaniami stowarzyszenia (...) w W. wobec jednoznacznego brzmienia przepisu § 79 statutu, w myśl którego Zarządy Wojewódzkie lub Okręgowe są samofinansującymi się podmiotami, z własnych środków finansowych wypłacają pracownikom tych Zarządów, w tym Dyrektorom (Kierownikom) biur, wynagrodzenia i inne świadczenia związane z pracą i odpowiadają za swoje zobowiązania swoim majątkiem. Zatem niewątpliwie odpowiedzialność za wszelkie zobowiązania pochodne od wynagrodzeń wypłaconych osobom fizycznym, niezależnie od tytułu zawarcia z nimi umów, ponosi w każdym przypadku Zarząd Okręgowy (...) w W.. Zgodnie z postanowieniami statutu nie tylko Rada Naczelna, ale również Zarządy Wojewódzkie lub Okręgowe oraz zarządy jednostek podstawowych pozyskują dla realizacji celów statutowych środki finansowe i rzeczowe od osób fizycznych i prawnych oraz organizacji krajowych i zagranicznych, a także z własnej działalności gospodarczej i innych źródeł prawem dozwolonych (§ 9 ust. 1). Nadto, stosownie do ust. 3 tego samego § 9 statutu, (...) wykonuje także zadania zlecone, na które umowy zawierają również Zarządy Wojewódzkie lub Okręgowe, przy czym wymienione zarządy samodzielnie dysponują środkami rzeczowymi i finansowymi uzyskanymi na podstawie zawieranych umów. Posiadają one zatem odrębne od majątku Rady Naczelnej mienie, w tym w szczególności własne środki finansowe, które mogą być przeznaczone na spłatę zobowiązań, o ile zobowiązania takie występują. Sąd Okręgowy miał przy tym na uwadze, że organ rentowy wydał kilkadziesiąt decyzji stwierdzających, iż osoby świadczące usługi opiekuńcze na rzecz ośrodków pomocy społecznej, zatrudnione przez Zarząd Okręgowy (...) w W. na umowy o dzieło w latach 2005-2008, wykonywały w rzeczywistości, biorąc pod uwagę treść decyzji organu rentowego skierowanych do (...) Zarządu Okręgowego w W., pracę w ramach umów zleceń i z tego tytułu powinny podlegać ubezpieczeniom społecznym i zdrowotnym z podstawą wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne. Wobec oddalenia odwołań od kilku decyzji w tym przedmiocie przez Sąd Okręgowy w Świdnicy pozostałe odwołania zostały wycofane i postępowania przez Sąd były umorzone. W związku z powyższym skoro Zarząd Okręgowy (...) w W. zatrudniał pracowników i nie wypełniał swoich obowiązków wynikających z art. 46 ust. 1 ustawy systemowej, to na jego koncie winno powstać zadłużenie wraz z należnymi odsetkami za zwłokę naliczonymi na dzień wydania decyzji w łącznej kwocie: 2.075.629,37 zł. Okoliczność istnienia zadłużenia znalazła potwierdzenie w opinii biegłej sądowej z zakresu księgowości. Ponadto Zarząd Okręgowy (...) w W. nie kwestionował ustaleń organu rentowego w zakresie zaległości w opłacaniu składek, które wynikały z kontroli organu rentowego z 2008 r. i prawomocnych decyzji z 2009 r. o objęciu obowiązkiem ubezpieczenia osób, z którymi zostały zawarte umowy o dzieło.

Dalej Sąd podniósł, że zgodnie z art. 32 ustawy systemowej, do składek na Fundusz Pracy, Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, Fundusz Emerytur Pomostowych oraz na ubezpieczenie zdrowotne w zakresie ich poboru, egzekucji, wymierzania odsetek za zwłokę i dodatkowej opłaty, przepisów karnych, dokonywania zabezpieczeń na wszystkich nieruchomościach i prawach zbywalnych dłużnika oraz stosowania ulg i umorzeń stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące składek na ubezpieczenia społeczne. Odsetki za zwłokę naliczane są począwszy od dnia następującego po określonym w art. 47 ust. 1 ustawy dniu, w którym upływa termin płatności składek, do dnia zapłaty zaległych składek włącznie lub do dnia złożenia wniosku o zastosowanie ulgi, o ile zostanie on pozytywnie rozpatrzony. Zgodnie z art. 24 ust. 4 ustawy, składki oraz odsetki za zwłokę, koszty egzekucyjne, koszty upomnienia i dodatkowa opłata, zwane dalej „należnościami z tytułu składek”, nieopłacone w terminie, podlegają ściągnięciu w trybie przepisów o postępowaniu egzekucyjnym w administracji lub egzekucji sądowej. Zatem wszędzie tam, gdzie ustawodawca posługuje się pojęciem „należności z tytułu składek”, regulacja ustawowa dotyczy nie tylko składek, ale także kosztów upomnienia. Winny one więc być tak samo traktowane jak składki i odsetki za zwłokę i podlegają tym samym regułom. Na koncie odwołującego się zostały naliczone przez organ rentowy odsetki z tytułu nieopłaconych składek. Odwołujący się podnosił również, że należności z tytułu nieopłaconych składek uległy przedawnieniu, ponieważ okres przedawnienia rozpoczął się z dniem 1 stycznia 2011 r. i zakończył z dniem 1 stycznia 2017r., bowiem brak było czynności organu rentowego powodujących zawieszenia lub przerwanie biegu przedawnienia. Odwołujący się wskazał, że z dniem 1 stycznia 2012 r., na podstawie art. 11 pkt 1 ustawy o redukcji niektórych obowiązków obywateli i przedsiębiorców (Dz. U. Nr 232, poz. 1378) zmieniającego treść art. 24 ust. 4 ustawy systemowej, skrócony został okres przedawnienia składek na ubezpieczenia społeczne z 10 do 5 lat. Ponieważ bieg przedawnienia spornych należności składkowych rozpoczął się przed dniem 1 stycznia 2012 r., dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy kluczowe znaczenie ma art. 27 powyższej ustawy zmieniającej regulujący zagadnienia intertemporalne. Zgodnie z jego

ust. 1, do przedawnienia należności z tytułu składek, o którym mowa w art. 24 ust. 4 ustawy systemowej, którego bieg rozpoczął się przed dniem 1 stycznia 2012r., stosuje się przepisy w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, z tym że bieg przedawnienia rozpoczyna się od dnia 1 stycznia 2012 r. Wedle zatem zasady wynikającej z tego przepisu do należności składkowych nieprzedawnionych do 1 stycznia 2012 r. ma zastosowanie 5-letni termin przedawnienia, z tym jednakże zastrzeżeniem, że liczy się go nie od daty ich wymagalności, tak jak o tym stanowi art. 24 ust. 4 ustawy, ale od 1 stycznia 2012 r.

Zdaniem Sądu Okręgowego, unormowanie zawarte w przepisie art. 27 ustawy zmieniającej oznacza, że okres przedawnienia składek nieprzedawnionych do 1 stycznia 2012 r. nie może upłynąć wcześniej niż z dniem 1 stycznia 2017 r. W sprawie wystawiono tytuły wykonawcze w dniu 9 września 2011 r., a zajęcie rachunku bankowego nastąpiło w dniu 3 listopada 2011 r. Na drogę postępowania egzekucyjnego poprzez zajęcie rachunku bankowego w (...) skierowane zostały następujące zaległości: z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne za okres od 01/2005r. do 02/2008r. w kwocie należności głównej: 807.745,30 zł; z tytułu składek na ubezpieczenie zdrowotne za okres 01/2005r. do 02/2008r. w kwocie należności głównej: 177.033,33 zł; z tytułu składek na Fundusz Pracy i FGŚP za okres od 01/2006r. do 02/2008r. w kwocie należności głównej: 4700,02 zł. Zatem bieg terminu przedawnienia został zawieszony zgodnie z przepisem art. 24 ust. 5b ustawy systemowej, zgodnie z którym, bieg terminu przedawnienia zostaje zawieszony od dnia podjęcia pierwszej czynności zmierzającej do wyegzekwowania należności z tytułu składek, o której dłużnik został zawiadomiony, do dnia zakończenia postępowania egzekucyjnego. Ponadto wobec wydania przez organ rentowy decyzji o podleganiu ubezpieczeniom społecznym, które spowodowały w konsekwencji wydanie zaskarżonej decyzji wobec powstania zaległości z tytułu ustalonych podstaw wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne tymi decyzjami, w sprawie znajduje zastosowanie przepis art. 24 ust. 5f ustawy systemowej, zgodnie z którym w przypadku wydania przez Zakład decyzji ustalającej obowiązek podlegania ubezpieczeniom społecznym, podstawę wymiaru składek lub obowiązek opłacania składek na te ubezpieczenia, bieg terminu przedawnienia ulega zawieszeniu od dnia wszczęcia postępowania do dnia, w którym decyzja stała się prawomocna. Sąd podkreślił, że zaskarżona decyzja została skierowana do niewłaściwego podmiotu, którym powinien być Zarząd Okręgowy w W. (...) Kwestę tę zasygnalizował Sąd w poprzednim składzie, wydając 6 maja 2015 r. postanowienie o zwrocie akt Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych w celu rozważenia możliwości uchylenia zaskarżonej decyzji, bowiem została skierowana do osoby nie będącej stroną w sprawie (k. 96 i 96 v. a. s.). Sąd Okręgowy podniósł dalej, że zgodnie z unormowaniem zawartym w art. 477⁽¹⁴⁾ § 2 k.p.c. sąd ubezpieczeń społecznych jako sąd pierwszej instancji w przypadku uwzględnienia odwołania może jedynie zmienić w całości lub w części zaskarżoną decyzję. Jednocześnie sąd związany jest granicami decyzji, tj. zakres rozpoznania i orzeczenia wyznacza przedmiot decyzji organu rentowego, co oznacza, iż zmiana wyrokiem uwzględniającym odwołanie adresata decyzji błędnie określonego, jak w niniejszej sprawie, jest niedopuszczalna. Kierując się powyższymi względami Sąd Okręgowy na podstawie art. 477⁽¹⁴⁾ § 2 k.p.c. orzekł, jak w sentencji.

O kosztach zastępstwa procesowego Sąd orzekł na podstawie art. 98 § 1 k.p.c. zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik postępowania, przy czym pozostawił ich szczegółowe wyliczenie referendarzowi sądowemu - stosownie do treści art. 108 § 1 k.p.c.

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego złożył organ rentowy. Apelujący zaskarżył wyrok w całości, zarzucając:

1) naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 4 pkt 2 ppkt. a) ustawy systemowej poprzez jego błędną interpretację i niewłaściwe zastosowanie polegające na przyjęciu, iż płatnikiem składek i stroną umów cywilnoprawnych zawieranych z ubezpieczonymi może być jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej - terenowa jednostka osoby prawnej.

Wskazując na taki zarzut apelujący organ rentowy wniósł o: 1) zmianę zaskarżonego wyroku w całości i oddalenie odwołania;

2) zasądzenie od strony odwołującej się na rzecz organu rentowego kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. W uzasadnieniu apelacji podniesiono, że spór sprowadzał się do odpowiedzi na pytanie, czy - biorąc

pod uwagę legalną definicję płatnika składek i ustalony stan faktyczny - należności ustalone w zaskarżonej decyzji są należnościami stowarzyszenia (...) (osoby prawnej), czy też należnościami jednostki terenowej (...) nieposiadającej osobowości prawnej.

Sąd pierwszej instancji ustalił, iż określona w zaskarżonej decyzji należność z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenia społeczne, zdrowotne, Fundusz Pracy i FGŚP za okres i w kwotach wskazanych w tej decyzji, jest konsekwencją wydanych wcześniej w stosunku do (...) Zarząd Okręgowy w W. decyzji stwierdzających, iż osoby świadczące usługi opiekuńcze, zatrudnione na podstawie umów o dzieło, w istocie świadczyły pracę na podstawie umów zleceń i z tego tytułu podlegają ubezpieczeniom społecznym od określonej podstawy wymiaru. Sąd uznał, iż z definicji płatnika składek wynika, iż płatnikiem może być również jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej, skoro płatnikiem jest pracodawca w stosunku do pracowników. Jednocześnie Sąd uznając podmiotowość prawną strony odwołującej się i brak osobowości prawnej jednostki terenowej (...) powołał się na szereg postanowień statutu stowarzyszenia i uznał, że jednostka terenowa odpowiada za swoje zobowiązania, choć nie posiada osobowości prawnej.

Według organu rentowego Sąd Okręgowy w ustalonym stanie faktycznym błędnie zinterpretował legalną definicję płatnika składek sformułowaną w art. 4 pkt. 2 lit. a ustawy systemowej i co za tym idzie błędnie ten przepis zastosował. Zgodnie z przepisem płatnikiem składek jest pracodawca - w stosunku do pracowników i osób odbywających służbę zastępczą oraz jednostka organizacyjna lub osoba fizyczna pozostająca z inną osobą fizyczną w stosunku prawnym uzasadniającym objęcie tej osoby ubezpieczeniami społecznymi. Jednostka organizacyjna wskazana w przepisie art. 4 pkt. 2 lit. a ustawy systemowej nie oznacza jednostki organizacyjnej nieposiadającej osobowości prawnej, ale jednostki, o których mowa w przepisach art. 33 i 33⁽¹⁾ k.c., a więc osoby prawne i jednostki organizacyjne, którym ustawa przyznaje zdolność prawną (zdolność do bycia podmiotem praw i obowiązków) i zdolność do czynności prawnych, bowiem tylko one mogą być stroną stosunku prawnego. Stosunek prawny uzasadniający objęcie osoby fizycznej ubezpieczeniami społecznymi to stosunek cywilnoprawny i stosunek pracy oraz inne stosunki będące podstawą powstania tytułu ubezpieczeń społecznych (art. 6 ustawy o systemowej). Niesporne jest, że zaskarżona decyzja o wysokości zadłużenia jest konsekwencją wydania wobec (...) Zarząd Okręgowy prawomocnych decyzji w sprawach dotyczących objęcia ubezpieczeniem społecznym i podstawy wymiaru składek osób zatrudnionych na podstawie umów cywilnoprawnych. Zarząd Okręgowy (...) w W. jest jednostką terenową (...) nie posiadającą osobowości prawnej. Zgodnie z art. 17 ustawy o stowarzyszeniach (w brzmieniu obowiązującym na dzień wydania zaskarżonej decyzji, aktualnie regulacje takie zawierają przepisy art. 10a tej ustawy) stowarzyszenie uzyskuje osobowość prawną z chwilą wpisu do KRS. Stowarzyszenie, które zamierza tworzyć terenowe jednostki organizacyjne, jest obowiązane określić w statucie strukturę organizacyjną i zasady tworzenia tych jednostek. Terenowa jednostka organizacyjna, a taką jest Zarząd Okręgowy, może uzyskać osobowość prawną, jeżeli statut stowarzyszenia to przewiduje i w takim wypadku terenowa jednostka jest wpisywana i uzyskuje swój numer KRS. W sprawie ani statut (...) nie przewidywał takiej możliwości, ani terenowe jednostki nie zostały wpisane do KRS pod własnym numerem lecz pod nr KRS stowarzyszenia (...). Stronami stosunków cywilnoprawnych mogą być wyłącznie podmioty dysponujące zdolnością prawną, tj. osoby fizyczne, osoby prawne i jednostki organizacyjne niebędące osobami prawnymi, którym ustawa przyznaje zdolność prawną. W Kodeksie cywilnym przyjęto tzw. normatywną koncepcję osób prawnych, zgodnie z którą za podmiot w stosunkach cywilnoprawnych, obdarzony zdolnością prawną i zdolnością do czynności prawnych, uznaje się tylko taką jednostkę organizacyjną, którą w atrybut podmiotowości wyposaża przepis prawa pozytywnego (art. 33 k.c.). Nie można uznać, aby Zarząd Okręgowy (...) był jednostką organizacyjną o której mowa w art. 33⁽¹⁾ § 1 k.c., żaden przepis ustawowy nie przyznaje bowiem jednostkom terenowym stowarzyszeń nieposiadającym osobowości prawnej zdolności prawnej. Jednostkami, o których mowa w art. 33⁽¹⁾ k.c., tj. jednostkami organizacyjnymi niebędącymi osobami prawnymi, lecz mającymi zdolność prawną, są przede wszystkim spółki handlowe osobowe wymienione w art. 4 k.s.h. (jawne, partnerskie, komandytowe i komandytowo-akcyjne). Chociaż nie są one osobami prawnymi, to z mocy art. 8 k.s.h. we własnym imieniu mogą nabywać prawa, w tym własność nieruchomości i inne prawa rzeczowe, zaciągać zobowiązania, pozywać i być pozywane. Także spółki handlowe kapitałowe w organizacji mają taki status, ale z chwilą rejestracji stają

się już osobami prawnymi. Ponadto takimi jednostkami organizacyjnymi są wspólnoty mieszkaniowe właścicieli wyodrębnionych lokali. Do kręgu jednostek organizacyjnych, o których mowa w 33⁽¹⁾ § 1 k.c. nie należą nieposiadające osobowości prawnej terenowe jednostki stowarzyszeń. Sąd Apelacyjny we Wrocławiu w postanowieniu z 16 stycznia 2012 r., I ACz 32/12 wskazał: „art. 33⁽¹⁾ k.c. statuuje zasadę numerus clausus tzw. ułomnych osób prawnych, zgodnie z którą do kategorii tych jednostek należą wyłącznie takie podmioty, którym ustawa przyznaje zdolność prawną. Źródłem zdolności prawnej nie może być orzeczenie sądowe, decyzja ani czynność prawna czy faktyczna. Zdolności prawnej nie można też domniemywać ani konstruować przy wykorzystaniu wykładni celowościowej przepisów. Okoliczności posiadania organów, działania na podstawie statutu, czy wpisania do określonego rejestru również nie przesądzają o posiadaniu zdolności prawnej.”. Dalej apelujący podniósł, że umowa cywilnoprawna, jaką jest umowa zlecenia, tworzy stosunek cywilnoprawny wyłącznie między podmiotami posiadającymi zdolność prawną i zdolność do czynności prawnych. Zatem Zarząd Okręgowy (...) nie mając zdolności prawnej i zdolności do czynności prawnych nie mógł być stroną umów cywilnoprawnych zawieranych z ubezpieczonymi, stroną tych umów mógł być jedynie (...) jako osoba prawna. Stosunek prawny (umowa zlecenie) stanowiący tytuł ubezpieczeń społecznych łączył (...) z osobami fizycznymi świadczącymi w ramach tych umów usługi opiekuńcze. Umowa cywilnoprawna (o dzieło, zlecenie) może zostać zawarta tylko przez podmioty posiadające zdolność do czynności prawnych, a zatem stroną zawieranych umów cywilnoprawnych było Stowarzyszenie (...) a nie jednostka organizacyjna (...). Tę bowiem należy uznać za część struktur Stowarzyszenia (...) - organizację nieposiadającą osobowości prawnej, a więc z punktu widzenia norm prawa cywilnego nie jest ona wyodrębniona z (...) jako osoby prawnej. Nie może tego zmienić - wbrew twierdzeniom Sądu pierwszej instancji - § (...) Statutu (...) stanowiący, iż zarządy okręgowe są samofinansującymi się podmiotami, z własnych środków finansowych wypłacają pracownikom Zarządów wynagrodzenia i inne świadczenia związane z pracą, odpowiadają za swoje zobowiązania swoim majątkiem. Zarząd Okręgowy nie mając osobowości prawnej, a co za tym idzie zdolności prawnej i zdolności do czynności prawnych nie zaciąga własnych zobowiązań i nie nabywa praw a jedynie zobowiązania i prawa na rzecz (...). Według apelującego, nie może o tym przesądzić również § 9 Statutu traktujący o pozyskiwaniu przez zarządy okręgowe środków finansowych i rzeczowych. O uznaniu bądź nie osobowości prawnej danej jednostki nie mogą przesądzać sposób i źródła jej finansowania (tak Sąd Najwyższy w wyroku z 14 lutego 2008 r., II CSK 502/07). Statut jest umową, która podlega wykładni zgodnie z przepisem art. 56, 58 i 65 k.c., nie stanowi źródła powszechnie obowiązującego prawa. Pogląd o umownym charakterze statutu został wyrażony w doktrynie i przyjęty w judykaturze. Poszczególne postanowienia statutu mogą więc być uznane za sprzeczne z bezwzględnie obowiązującymi przepisami prawa (art. 58 § 1 k.c.). Przy odrzuceniu tzw. teorii normatywnej w odniesieniu do charakteru prawnego statutu, nie ma znaczenia fakt jego zarejestrowania; pozostaje on nadal umową (tak Sąd Najwyższy w wyroku z 20 listopada 2002 r., V CKN 1474/00).

Organ rentowy podzielił pogląd, że postanowienia statutu podlegają wykładni obiektywnej, jednolitej, takiej jak przepisy prawne. Statut, jak wszystkie czynności prawne, podlega wykładni i dopiero po jej dokonaniu można rozstrzygnąć, czy jego treść nie narusza ustawy. Zatem przywołane przez odwołującą się oraz Sąd pierwszej instancji zapisy statutu, w szczególności § 9 i § 79 należy uznać za sprzeczne z przepisami art. 33 i 33⁽¹⁾ k.c. Zapisy te nie mogą rozstrzygać - wbrew powszechnie obowiązującym przepisom prawa - o zdolności prawnej podmiotu innego niż wskazane w powołanych przepisach kodeksu cywilnego czy o braku odpowiedzialności osoby prawnej. Niezależnie od powyższego wskazując na ustalenie Sądu Okręgowego, że zasady wynagradzania i zatrudniania przyjęte przez Zarząd Okręgowy musiały pozostawać w korelacji z ustaleniami Rady Naczelnej (...), określonymi w oparciu o § (...) statutu, więc zarządy okręgowe nie miały samodzielności i swobody w zatrudnianiu, organ rentowy stwierdził, że zakwalifikowanie jednostki jako pracodawcy uzależnione jest od uprawnienia do samodzielnego zatrudniania pracowników, wynikające z wewnętrznych przepisów regulujących powstanie i organizację podmiotu, w skład którego wchodzi jednostka będąca odrębnym pracodawcą. Zgodnie z art. 3 k.p. pracodawcą - obok osoby fizycznej - może być każda jednostka organizacyjna zatrudniająca pracowników, nawet nieposiadająca osobowości prawnej. Wyróżnia się trzy rodzaje jednostek organizacyjnych mających zdolność prawną zatrudniania pracowników: osoby prawne, samodzielne jednostki organizacyjne, niemające osobowości prawnej i niestanowiące ogniwa osoby prawnej, które mogą nabywać we własnym imieniu prawa i zaciągać zobowiązania oraz mogą pozywać i być pozywane i niektóre jednostki organizacyjnej wchodzące w skład osób prawnych lub samodzielnych jednostek organizacyjnych

bez osobowości prawnej. Ta ostatnia kategoria to wyodrębnione organizacyjnie i finansowo części składowe osoby prawnej (samodzielnej jednostki niemającej osobowości prawnej), mające zdolność samodzielnego zatrudniania pracowników. Wyodrębnienie organizacyjne nie oznacza samodzielnego - odrębnego od osoby prawnej - bytu jej części składowych. Również wyodrębnienie finansowe jest umowne, skoro część składowa osoby prawnej nie jest właścicielem żadnego mienia, które nie byłoby mieniem samej osoby prawnej. Stwarza to szereg komplikacji w zakresie majątkowej odpowiedzialności pracodawców wewnętrznych za zobowiązania wobec i za zatrudnianych pracowników (por. szeroko na ten temat: Z. Hajn, Pojęcie pracodawcy po nowelizacji kodeksu pracy, Praca i Zabezpieczenie Społeczne 1997 nr 5, s. 19-25 i nr 6, s. 30-34). Przyjmuje się zatem, że jeśli pracodawca jest częścią osoby prawnej, za zobowiązania ta osoba prawna ponosi odpowiedzialność całym swoim majątkiem. Wyodrębnienie finansowe pracodawcy wewnętrznego jest tylko zabiegiem wewnątrzorganizacyjnym tej osoby prawnej, niemającym wpływu na jej majątkową odpowiedzialność wobec wierzycieli (por. K. Jaśkowski (w:) K. Jaśkowski, E. Maniewska, kodeks pracy. Komentarz, Warszawa 2012, tom I, s. 41). W uzasadnieniu wyroku w sprawie II UK 288/14 Sąd Najwyższy wyraził pogląd iż „Niezależnie od wyniku sporu o to, czy wspomniane jednostki terenowe Spółki mogą być kwalifikowane jako pracodawcy w indywidualnych stosunkach pracy, majątkową odpowiedzialność za zobowiązania składkowe związane z zatrudnianiem pracowników tych wewnętrznych pracodawców ponosił pracodawca właścicielski, czyli osoba prawna.”. Odwołujące się Stowarzyszenie na rozprawie w dniu 4 grudnia 2019 r. wniosło o oddalenie apelacji i zasądzenie na jego rzecz kosztów zastępstwa prawnego za postępowanie apelacyjne. Sąd Apelacyjny zważył, co następuje. Apelacja organu rentowego okazała się uzasadniona co do zasady, jedynie wysokość długu składkowego obciążającego odwołujące się Stowarzyszenie wymagała niewielkiej korekty z uwagi na wyniki postępowania dowodowego przeprowadzonego przez Sąd Okręgowy.

Istota sporu w sprawie polega na tym, czy będące osobą prawną Stowarzyszenie odpowiada za należności składkowe (na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych) stwierdzone zaskarżoną decyzją o wysokości zadłużenia, które obejmuje składki wynikające z prawomocnych decyzji obejmujących obowiązkowymi ubezpieczeniami społecznymi i ustalających podstawy wymiaru składek na te ubezpieczenia, a także na ubezpieczenie zdrowotne i FGŚP, dla osób fizycznych, które, co ustalił Sąd Okręgowy, w okresie 01.2005-02.2008 zostały zatrudnione przez Zarząd Okręgowy (...) w W. i świadczyły usługi opiekuńcze na rzecz ośrodków pomocy społecznej. Podstawy zmiany objętej sporem decyzji Sąd Okręgowy wywiódł z tego, że, po pierwsze, płatnikiem składek może być jednostka organizacyjna nie posiadająca osobowości prawnej, skoro płatnikiem jest pracodawca w stosunku do zatrudnionych pracowników. Po drugie, Zarząd Okręgowy (...) w W. jako terenowa jednostka organizacyjna Stowarzyszenia nie uzyskał osobowości prawnej, którą posiada (...), ale jako jednostka organizacyjna, o jakiej mowa w art. 33⁽¹⁾ k.c., był płatnikiem składek w stosunku do zatrudnionych przez siebie pracowników, przy czym na zatrudnianie zezwalał statut. Po trzecie, zobowiązania Zarządu Okręgowego (...) w W. pochodne od wynagrodzeń wypłacanych osobom fizycznym, niezależnie od tytułu zawarcia z nimi umów, są jego zobowiązaniami w związku z postanowieniami statutu, że zarządy okręgowe i wojewódzkie są samofinansującymi się podmiotami, wypłacającymi wynagrodzenia i inne świadczenia w związku z pracą z własnych środków oraz odpowiadającymi za swoje zobowiązania swoim majątkiem. Dlatego nie ma podstaw do stwierdzenia, że zobowiązania Zarządu Okręgowego w W. są zobowiązaniami Stowarzyszenia. Sąd powołał się jeszcze na: 1) możliwość samodzielnego pozyskiwania środków przez terenowe jednostki organizacyjne Stowarzyszenia na działalność statutową i na to: 2) że umowy na zadania zlecone mogą zawierać Zarządy Wojewódzkie i Okręgowe i samodzielnie dysponują one uzyskanymi na podstawie tych umów środkami rzeczowymi i finansowymi. Według Sądu, posiadają więc odrębne od majątku Rady Naczelnej mienie, w tym środki finansowe, które mogą przeznaczyć na spłatę zobowiązań. Sąd Okręgowy rozstrzygając miał też na względzie, że zostało wydanych kilkadziesiąt decyzji o objęciu ubezpieczeniami społecznymi obowiązkowymi, skierowanych do Zarządu Okręgowego (...) w W. jako zatrudniającego pracowników i niewypełniającego obowiązku opłacenia składek, na którego koncie powstało zadłużenie, istniejące bezspornie. W ocenie Sądu Apelacyjnego, przedstawiona argumentacja, choć w części, w świetle judykatury Sądu Najwyższego, może znaleźć uzasadnienie, to jednak nie mogła doprowadzić do zmiany zaskarżonej decyzji. Odnosząc się zaś do poszczególnych argumentów, w związku z zarzutami apelacji i jej uzasadnieniem, Sąd Apelacyjny zważył. Definicja legalna, o charakterze zakresowym, płatnika składek zawarta jest w art. 4 pkt 2 ustawy systemowej. Ustawa określa, jakiemu podmiotowi przysługuje przymiot płatnika składek w stosunku

do różnych grup ubezpieczonych. Pod lit. a jako płatnika określono pracodawcę - w stosunku do pracowników i osób odbywających służbę zastępczą oraz jednostkę organizacyjną lub osobą fizyczną pozostającą z inną osobą fizyczną w stosunku prawnym uzasadniającym objęcie tej osoby ubezpieczeniami społecznymi, w tym z tytułu przebywania na urlopie wychowawczym albo pobierania zasiłku macierzyńskiego, z wyłączeniem osób, którym zasiłek macierzyński wypłaca Zakład. W sprawie, co jest jasne, nie chodzi o pracowniczy tytuł ubezpieczeń społecznych, który wygenerował dług składkowy. Przytoczone powyżej określenie cechy płatnika składek (osoby fizycznej i jednostki organizacyjnej), jaką stanowi pozostawanie z osobą fizyczną w stosunku prawnym uzasadniającym objęcie tej osoby obowiązkowo ubezpieczeniami społecznymi, doprowadziło organ rentowy do twierdzenia, że płatnikiem składek nie jest jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej albo zdolności prawnej. Według organu rentowego, pojęcie jednostki organizacyjnej w zapisie ustawowym, jakim posługuje się art. 4 pkt 2 lit. a ustawy systemowej, obejmuje jednostki organizacyjne wyposażone w osobowość prawną i jednostki organizacyjne niebędące osobami prawnymi, którym ustawa przyznaje zdolność prawną, ponieważ wyłącznie takie jednostki mogą być stronami stosunków cywilnoprawnych. Organ rentowy ma rację, że Zarząd Okręgowy (...) w W., co zresztą dla Sądu Okręgowego i stron było oczywiste, nie posiada osobowości prawnej (organ rentowy tę kwestię wyjaśnił w uzasadnieniu apelacji trafnie powołując się na przepisy Prawa o stowarzyszeniach w brzmieniu obowiązującym do 20 maja 2016 r., czyli do zastąpienia mało precyzyjnej regulacji dotyczącej terenowych jednostek organizacyjnych przez dodane dwa artykuły: 10a i 10b oraz na zapisy statutu). Organ rentowy ma również rację co do tego, że Zarząd Okręgowy (...) w W. nie jest jednostką organizacyjną, o której mowa w art. 33⁽¹⁾ k.c., czyli nie należy do trzeciej kategorii osób występujących w Kodeksie cywilnym - jednostek organizacyjnych, niebędących osobami prawnymi, którym ustawa przyznaje zdolność prawną (podmiotowość prawną) nie przyznając jednak formalnej cechy osobowości prawnej. Taka jednostka organizacyjna, będąc wyposażoną w zdolność prawną (podmiotowość prawną) może mieć własny majątek, odrębny od majątków podmiotów wchodzących w jej skład. Wynika to wprost z przysługiwania jej zdolności prawnej. Sąd Apelacyjny zważył, że w odniesieniu do osób prawnych funkcjonuje normatywna koncepcja osobowości prawnej, co oznacza wymóg istnienia przepisu, w którego treści dana jednostka zostaje wyposażona w osobowość prawną lub nazwana „osobą prawną”. Analogiczna koncepcja nie istnieje w odniesieniu do jednostek, o których mowa w art. 33⁽¹⁾. W szczególności ani w orzecznictwie, ani w doktrynie nie wymaga się z reguły, by przepis prawa stanowił *expressis verbis*, że dana jednostka organizacyjna została wyposażona w zdolność prawną, a takie pojęcia jak „ułamna osoba prawna”, czy „osoba ustawowa” nie występują w tekstach normatywnych. Przyjęta wykładnia art. 33⁽¹⁾ k.c. zbliża się do metody ogólnego formułowania cech ułamnych osób prawnych (osób ustawowych; za: Kodeks cywilny. Tom I. Komentarz do art. 1–352, pod red. prof. dr hab. Macieja Gutowskiego, rok: 2018, wydanie: 2). W uchwale Sądu Najwyższego z 21 grudnia 2007 r., III CZP 65/07, podkreśla się, że: „zgodnie z art. 33⁽¹⁾ k.c., osobą ustawową jest konstrukcja charakteryzująca się trzema zasadniczymi cechami: ma ustawowo przyznaną zdolność prawną, nie jest osobą prawną oraz jest jednostką organizacyjną (ma określoną strukturę organizacyjną)”. Żaden przepis Prawa o stowarzyszeniach nie przyznaje terenowej jednostce organizacyjnej stowarzyszenia zdolności prawnej. Terenowa jednostka organizacyjna stowarzyszenia może uzyskać osobowość prawną w ramach podwójnej osobowości stowarzyszeń, co w sprawie nie miało miejsca. Wniosek Sądu Okręgowego, że Zarząd (...) w W. był jednostką organizacyjną, o której mowa w art. 33⁽¹⁾ k.c., jest zupełnie pozbawiony podstaw. Dla organu rentowego konsekwencją braku osobowości prawnej i braku statusu ułamnej osoby prawnej po stronie Zarządu Okręgowego (...) w W. jest to, że Zarząd Okręgowy nie był płatnikiem składek, skoro nie mógł być stroną umów cywilnoprawnych zawieranych z ubezpieczonymi. Stroną tych umów mógł być jedynie (...) jako osoba prawna a nie jego jednostka organizacyjna, stanowiąca część struktur Stowarzyszenia. Zarząd Okręgowy zaciągał zobowiązania na rzecz (...), który za nie odpowiada. Stąd zarzut apelacyjny naruszenia art. 4 pkt 2 lit. a ustawy systemowej. Przepis ten *in principio* stanowi: „Użyte w ustawie określenia oznaczają:” a dalej w pkt. 2 pod lit. a: „płatnik składek:

a) pracodawca - w stosunku do pracowników i osób odbywających służbę zastępczą oraz jednostka organizacyjna lub osoba fizyczna pozostająca z inną osobą fizyczną w stosunku prawnym uzasadniającym objęcie tej osoby ubezpieczeniami społecznymi, w tym z tytułu przebywania na urlopie wychowawczym albo pobierania zasiłku macierzyńskiego, z wyłączeniem osób, którym zasiłek macierzyński wypłaca Zakład”.

Z powyższej regulacji Sąd Okręgowy wywiódł, że płatnikiem składek może być również jednostka organizacyjna nie posiadająca osobowości prawnej, skoro płatnikiem składek jest pracodawca w stosunku do zatrudnionych pracowników.

Rozstrzygnięciu więc podlega, czy można Zarządowi Okręgowemu w W. jako terenowej jednostce organizacyjnej Stowarzyszenia, posiadającego osobowość prawną, przypisać status płatnika składek w rozumieniu powyższego przepisu. Naturalną konsekwencją przytoczonej definicji jest stwierdzenie, że płatnikiem składek w rozumieniu art. 4 pkt 2 lit. a ustawy systemowej może być podmiot (pracodawca lub jednostka organizacyjna), który nie został przez przepisy prawa cywilnego wyposażony w zdolność prawną (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 14 lutego 2018 r., I UK 155/17 i powołane w nim postanowienie z 18 października 2017 r., I UK 20/17), bowiem taka nie jest wymagana dla przypisania przymiotu pracodawcy. Zarząd Okręgowy (...) w W., tak jak szkoła w powołanym judykacie Sądu Najwyższego, może nie mieć osobowości prawnej, tu Zarząd nie ma, ale jeżeli ma przymiot pracodawcy, ma zdolność sądową (art. 460 § 1 k.p.c.); w takiej sytuacji jest także płatnikiem składek (art. 4 pkt 2 lit. a ustawy systemowej). Nie można bowiem podmiotowi o cechach pracodawcy, który wchodzi w stosunki pracy na podstawie Kodeksu pracy i ma w związku z tym status płatnika składek, odmówić takiego statusu - płatnika - w stosunku do osób fizycznych z tytułu zawieranych z nimi umów o świadczenie pracy/usług na innych podstawach prawnych niż umowa o pracę (cywilnoprawnych). To tak, jakby pracodawcy - wyodrębnionej organizacyjnie i finansowo części składowej osoby prawnej, mającej zdolność samodzielnego (w imieniu własnym) zatrudniania pracowników - nie przypisywać statusu płatnika w stosunku do osób wykonujących na jego rzecz pracę w oparciu o umowy o świadczenie usług, do których stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu cywilnego. A przecież w praktyce mają miejsce sytuacje, że wyodrębniona jednostka organizacyjna będąc samodzielnym pracodawcą zatrudnia osoby fizyczne celem świadczenia pracy również na podstawie umów cywilnoprawnych. Dualizm co do płatnika składek w takich stanach faktycznych jest z praktycznego punktu widzenia trudny do zaakceptowania, więc wykładnia prezentowana przez organ rentowy wydaje się nie do przyjęcia. Zresztą organ rentowy prowadząc co najmniej dwukrotnie kontrolę u płatnika składek, za jakiego uważał Zarząd Okręgowy (...) w W., nie miał wątpliwości przypisując mu taki status Zarządowi wobec osób fizycznych, dla których podstawę świadczenia pracy stanowiły umowy zlecenia. Wyrazem stanowiska organu rentowego było kilkadziesiąt decyzji kwalifikujących umowy o dzieło jako umowy zlecenia, których adresatami byli ubezpieczeni oraz Zarząd Okręgowy, jako odbiorca pracy i podmiot zobowiązany do płacenia składek. W rozpoznawanej sprawie, mimo wskazania w uzasadnieniu zaskarżonej decyzji na Zarząd Okręgowy (...) w W. jako płatnika, apelujący odmawia tego statusu właśnie Zarządowi upatrując w tym podstawy do stwierdzenia istnienia zobowiązania składkowego po stronie odwołującego się Stowarzyszenia. Sąd Apelacyjny zważył, że tak, jak podniesiono w uzasadnieniu apelacji, po myśli art. 3 k.p. pracodawcą - obok osoby fizycznej - może być każda jednostka organizacyjna zatrudniająca pracowników, nawet nieposiadająca osobowości prawnej. W uzasadnieniu wyroku z 24 września 2015 r., II UK 288/15 oraz w wyroku z 19 maja 2016 r., II PK 100/15, Sąd Najwyższy wyróżnił trzy rodzaje jednostek organizacyjnych mających zdolność prawną zatrudniania pracowników: 1) osoby prawne, 2) samodzielne jednostki organizacyjne, niemające osobowości prawnej i niestanowiące ogniwa osoby prawnej, które mogą nabywać we własnym imieniu prawa i zaciągać zobowiązania oraz mogą pozywać i być pozywane (osoby ustawowe) i 3) niektóre jednostki organizacyjnej wchodzące w skład osób prawnych lub samodzielnych jednostek organizacyjnych wymienionych w punkcie 2. Do tej ostatniej kategorii pracodawców zalicza się wyodrębnione organizacyjnie i finansowo części składowe osoby prawnej (samodzielnej jednostki niemającej osobowości prawnej), mające zdolność samodzielnego (w imieniu własnym) zatrudniania pracowników. To wyodrębnienie organizacyjno - finansowe wynika zazwyczaj z przepisów wewnętrznych osoby prawnej, ale może ono wynikać także z aktów prawnych rangi ustawy. W sprawie postanowienia statutu nie pozostawiają wątpliwości co do tego, że Zarządy Okręgowe i Wojewódzkie są wyodrębnione organizacyjnie i finansowo (§ 3, § 76 pkt 2, § 77, § 79 statutu - są samofinansującymi się podmiotami, z własnych środków wypłacają pracownikom tych Zarządów, wynagrodzenia i inne świadczenia związane z pracą, odpowiadają za swoje zobowiązania swoim majątkiem, zarządzają środkami trwałymi i obrotowymi na terenie swojego działania do wysokości posiadanego majątku). Środkami uzyskanymi za realizację zadań zleconych na podstawie umów zawieranych wyłącznie przez Zarządy Okręgowe, Wojewódzkie i Radę Naczelną, mogą dysponować tylko te jednostki, które mogą też pozyskiwać środki finansowe i rzeczowe (§ 9). Zarządy Okręgowe i Wojewódzkie

organizują i nadzorują realizację zadań zleconych w warunkach pełnej odpowiedzialności za skutki prawne decyzji podejmowanych w tym zakresie udzielając imiennych pełnomocnictw jednostkom podstawowym, związanych z pozyskiwaniem subwencji, dotacji i zadań zleconych - § 59 pkt 7 i 8 statutu, co w powiązaniu z treścią § 12 statutu zawierającego postanowienie o możliwości zatrudniania pracowników przez (...) i wypłacania osobom fizycznym wynagrodzenia z tytułu świadczenia pracy lub usług niezależnie od sposobu nawiązania stosunku pracy lub rodzaju i treści zawieranych z nimi umów cywilnoprawnych, przy ograniczeniu wysokości tych wypłat, w praktyce oznacza samodzielne zatrudnianie osób fizycznych dla realizacji celów statutowych i realizowania usług opiekuńczych, których wykonanie powierzono Zarządowi Okręgowemu. Przy czym udzielenie pełnomocnictwa w dniu 19 listopada 2007 r. przez Prezydium Rady Naczelnej (...) Sekretarzowi i Głównej Księgowej Zarządu Okręgowego (...) w W. do podejmowania czynności prawnych, zaciągania zobowiązań finansowych, składania ofert przetargowych, zawierania umów w systemie zamówień publicznych w celu świadczenia usług opiekuńczych na obszarze właściwości Zarządu Okręgowego w W., k 114 a. r., tom III DU B – 25, jak i pełnomocnictwa w dniu 16 października 2009 r. jak wyżej do podejmowania czynności organizacyjno-prawnych, zaciągania zobowiązań finansowych, składania ofert przetargowych, zawierania umów w celu pozyskiwania dotacji i świadczenia usług opiekuńczych, obowiązującego do 30 listopada 2014 r., akta DR 451, k 1, k – 361 a. s., według Sądu Apelacyjnego, nie dowodzi tego, że Zarząd Okręgowy (...) w W. nie jest jednostką samodzielną w zakresie zatrudniania pracowników i innych osób w celu świadczenia usług opiekuńczych na obszarze jego działania, ze względu na to, że Zarząd Okręgowy w W. wchodzi w struktury osoby prawnej, jaką jest Stowarzyszenie, nie dysponując podmiotowością prawną. W ocenie Sądu Apelacyjnego, zdolności po stronie Zarządu Okręgowego do samodzielnego zatrudniania pracowników nie wyłącza uchwała nr (...) Rady Naczelnej (...) z 11 grudnia 1997 r. w sprawie: Regulaminu wynagradzania pracowników zatrudnionych w jednostkach organizacyjnych (...), której podstawę prawną wydania z § (...) uchwała nr (...) z 6 czerwca 2001 r. zmieniła na § (...) statutu. Przepisy tej uchwały (...) stosuje się do pracowników zatrudnionych w Biurze (...), Biurach (...)(według aktualnego statutu Okręgowych) (...) oraz w jednostkach im podległych, z wyjątkiem pracowników wymienionych w pkt. (...) uchwały. Postanowienia § (...) uchwały, w brzmieniu nadanym przez uchwałę nr (...), nie dotyczą pracowników zatrudnionych w celu realizacji zadań zleconych w (...) oraz innych zadań realizowanych odpłatnie, dla których Prezydium (...) (czyli też (...) w W.) i Prezydium Rady Naczelnej (...) wprowadzą w życie własne regulaminy wynagradzania. Zrozumiałe jest bowiem, w ocenie Sądu Apelacyjnego, ujednoczenie zasad wynagradzania pracowników Biur w ramach jednostek organizacyjnych Stowarzyszenia, przy zasadzie wypłacania tych wynagrodzeń ze środków własnych Zarządów Okręgowych i swoboda ustalania wynagrodzeń dla pracowników zatrudnionych w celu realizacji zadań zleconych i innych odpłatnych. Natomiast to wyodrębnienie organizacyjne, jak podniósł Sąd Najwyższy w powołanych wyżej judykatach, nie oznacza samodzielnego - odrębnego od osoby prawnej - bytu jej części składowych. Również wyodrębnienie finansowe jest umowne, skoro część składowa osoby prawnej w sensie prawnym nie jest właścicielem żadnego mienia, które nie byłoby mieniem samej osoby prawnej i, w ocenie Sądu Apelacyjnego, postanowienia statutu w tej mierze, w tym przede wszystkim to, że Zarządy Wojewódzkie lub Okręgowe odpowiadają za swoje zobowiązania swoim majątkiem (...), nie mogą mieć znaczenia dla stosunków zewnętrznych w tym sensie, że decydować o obciążeniu zobowiązaniem. Okoliczność bycia płatnikiem składek nie oznacza, że osoba prawna, w ramach której taki płatnik został wyodrębniony i funkcjonuje, nie ponosi odpowiedzialności za jego zobowiązania majątkowe związane z zatrudnianiem pracowników. W relacjach z zewnętrznymi podmiotami za zobowiązania majątkowe związane z zatrudnianiem pracowników, w tym składkowe, odpowiedzialność ponosi będąca pracodawcą właścicielskim osoba prawna, a nie jej wewnętrzne oddziały, co oznacza, że co do zasady stwierdzenie w zaskarżonej decyzji, że (...) jako osoba prawna jest dłużnikiem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, jako że płatnik składek jest jego częścią składową, jednostką wchodzącą w skład struktury organizacyjnej, nastąpiło prawidłowo. Zmiana więc tej decyzji z argumentacją, że decyzja winna być skierowana do płatnika, nie znajdowała podstaw prawnych. Niemniej jednak stwierdzona wysokość długu składkowego podlegała korekcie ze względu na ustalenie w opinii przez biegłą sądową, w sumie niezakwestionowane przez organ rentowy, że wysokość zadłużenia na FUS wynosi – według przedłożonych dokumentów 806.832,67 zł a nie 807.810,52 zł, zaś zadłużenie na FP i FGŚP to 4.651,88 zł a nie 4.700,02 zł. Wyższe zadłużenie na FUZ ustalone w opinii nie mogło znaleźć żadnego przełożenia na rozstrzygnięcie. Ustalenie i rozważania Sądu Okręgowego dotyczące przedawnienia należności składkowych Sąd Apelacyjny akceptuje, uznając że na dzień wydania spornej decyzji, zadłużenie w niej stwierdzone (po skorygowaniu) nie było przedawnione.

Z powyższych względów Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. orzekł, jak w pkt. I lit. a sentencji, nie obciążając na podstawie art. 102 k.p.c. odwołującego się kosztami zastępstwa prawnego organu rentowego w I instancji (pkt I lit. b sentencji), oddalając apelację w pozostałej części na podstawie art. 385 k.p.c. w związku z zakresem zaskarżenia i wnioskami apelacyjnymi (pkt II sentencji). Sąd Apelacyjny na podstawie art. 102 k.p.c. nie obciążył odwołującego się kosztami zastępstwa prawnego organu rentowego w II instancji z uwagi na, że podmiot odwołujący się, dochodzący ochrony prawnej, jest stowarzyszeniem charytatywnym i organizacją pożytku publicznego, obciążonym długiem składkowym swojej terenowej jednostki organizacyjnej. Sąd Apelacyjny wskazuje ponadto, że przyjęcie, iż Zarząd Okręgowy (...) w W. nie był płatnikiem składek, a takim płatnikiem było odwołujące się Stowarzyszenie, skutkowałoby tożsamym rozstrzygnięciem. Zważyć bowiem należy, że zapadło kilka prawomocnych wyroków Sądu Okręgowego w Ś. oddalających odwołania od decyzji dotyczących objęcia ubezpieczeniami społecznymi i ustalenia podstawy wymiaru składek, a pozostałe kilkadziesiąt decyzji uprawomocniło się na skutek cofnięcia wniesionych od nich odwołań.

Sędziowie: PRZEWODNICZĄCY

Magdalena Kostro-Wesołowska Ewa Stryczyńska

Marzena Wasilewska